

bomen nieuws

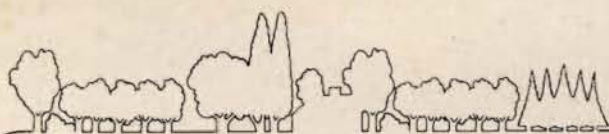
2

maart/april 1990

Een uitgave van de
bomenstichting

Bomenstichting biedt N.S. bomen aan.
Bij het planten van een plataan voor station Haarlem was de gemeente Haarlem en de Nederlandse Spoorwegen vertegenwoordigd door resp. wethouder Sikma en de heer Rijnaarts. mw. ten Cate, directeur Bomenstichting (L.) assisteert de heren
foto:
United Photos de Boer BV.

boomkwekerij hoveniersbedrijf

GROENCENTRUM J TONSEL

HORLOSEWEG 10 - 12, 3845 LA HARDERWIJK

Tel.: 03417-59614

VOOR AANLEG EN ONDERHOUD VAN:

- * Plantsoenen, openbaar groen
- * Gazons en sportvelden
- * Windsingels, erfbeplantingen
- * Recreatie-terreinen
- * Bedrijfs- en industriebeplantingen
- * Wegbermen en ruwgrasterreinen

VOOR LEVERING VAN:

- * Park- en laanbomen
- * Eiken in vele soorten en variëteiten
- * Zware solitairbeplanting
- * Sierheesters, rozen
- * Coniferen en heesters
- * Bos- en haagplantsoenen

VERZORGING VAN:

- * Dunningen- en veilingswerkzaamheden
- * Houtaankoop
- * Alle voorkomende plantwerkzaamheden
- * Verzorgen en adviseren van subsidieaanvragen
- * Wildafweervoorzieningen
- * Inventarisatie/beheersplannen

VERNIEUWD VERBETERD
GOEDKOPER

PLANT MULCH-DISC

HOUDEN UW JONGE AANPLANT ONKRUIDVRIJ

- doeltreffend
- kostenbesparend
- uit 100 % recyclingmateriaal
- eenvoudig te gebruiken
- milieuvriendelijk
- gebruiksduur ca. 3 jaar
- levering in div. vormen en maten mogelijk

Kleistra int.

Postbus 126, NL 6860 AC Oosterbeek.

Tel. (08308) 2 19 71. Fax: 2 15 52.

Meijer Groen en Recreatiebeheer

Uw bomen zijn ons waard.

Snoeien d.m.v. klimspecialisten of hoogwerker.

Velling - dunningen, wondbehandeling.

Specialist in "moeilijke gevallen".

Vrijblijvend advies en offertes.

MEIJER

Groen en Recreatiebeheer Huizen

Langerhuizenweg 1, 1272 RA Huizen (NH), Telefoon 02152-53568

In dit nummer...

32

Direkteur Duffhues neemt bestand in ontvangst

Op 1 maart werd het register van monumentale bomen officieel overhandigd aan ir. W.F.S. Duffhues, directeur van de directie Bos- en Landschapsbouw van het Ministerie van LN&V. Hiermee kwam een eind aan de eerste inventarisatieronde die zes jaar heeft geduurd.

32

Boomonumentenwet in wording?

In zijn toespraak op 14 maart ter gelegenheid van de boomplant-actie van de Bomenstichting en N.S. liet Minister Braks doorscheren dat er een wet voor monumentale bomen in voorbereiding is.

34

Bomenstichting biedt N.S. bomen aan

De Bomenstichting gaf in haar lustrumjaar een cadeau aan de Nederlandse Spoorwegen: 12 bomen, die inmiddels op de stationspleinen van de provinciehoofdsteden zijn geplant. Een foto-impressie van deze rondrit door Nederland.

En verder in dit nummer:

De lindeboom in Nederland (3)	39	Aktueel	45
Waardevolle oude bomen (30)	43	Vragen	46
Waarom bomen niet meer tot in de hemel groeien	44	Agenda	46
In Memoriam	44	Uitstel Bomen & ... reeks	46

Een uitgave van de
Bomenstichting
te Utrecht

Eindredactie, productie
en vormgeving:
Frank Moens

Redactie:
J.W.G. Pfeiffer
(voorzitter)
M. ten Cate-van Elsland
J.J. Comijs
W.E. Meijers
A.A. de Veer

Redactieadres:
Bomenstichting
Donkerstraat 17
3511 KB UTRECHT
(030) 33 13 28

Druk:
Van den Berg's drukkerij
BV Maarn

Verschijnt 6 x per jaar
voor donateurs gratis.
abonnementen f 30,-
per jaar

ISSN 0166-784 X

Overname van artikelen
en berichten na overleg
met de redactie

Direkteur Duffhues neemt bestand in ontvangst

De eerste maart was voor de Bomenstichting een gedenkwaardige dag. Toen werd het bestand van geregistreerde monumentale bomen symbolisch overhandigd aan de heer ir. W.F.S. Duffhues, directeur van de directie Bos- en Landschapsbouw van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. In aanwezigheid van de pers overhandigde Marjan ten Cate een aantal computer-diskettes met daarop het bestand van monumentale bomen. In de daarna volgende persconferentie werd ingegaan op de achterliggende periode van ruim zes jaar waarin werd gewerkt aan het realiseren van het bestand van circa 7000 objecten. Al deze objecten hebben van de Bomenstichting

houd in samenspraak met de eigenaren thans plaats vindt.

Volgende stap naar bescherming

Met de lijst van monumenten in de kast zal de Bomenstichting zich in de toekomst gaan inzetten om voor deze monumenten ook een betere bescherming te verkrijgen. Bescherming in die zin dat de bomen of boomgroepen als monument worden opgenomen in bijvoorbeeld bestemmingsplannen of kapverordening, maar ook dat de bomen geregeld aan een inspectie worden onderworpen en zonodig worden verzorgd. De Bomenstichting pleit ervoor dat ook de bomen bij eigenaren, anders dan de gemeente, op een of andere manier in een onderhoudsregeling worden ondergebracht.

De subsidieregeling voor achterstallig onderhoud bij monumentale bomen buiten de bebouwde kom bestaat al enige jaren. Doordat echter veel monumentale bomen binnen de bebouwde kom staan, maakt de Bomenstichting zich sterk om ook voor deze bomen een algemeen erkende regeling te krijgen. Dit zal in eerste instantie gebeuren door het uitbrengen van een model-subsidieregeling, die elke gemeente afzonderlijk, net als de kapverordening moet aannemen (zie themanummer 'Monumentale Bomen' nr. 5/'89).

Uiteraard moet bij elke gemeente bekend zijn welke bomen binnen de gemeente grens als monumentaal te boek staan. Daarom heeft in de week na één maart elk College van Burgemeester en Wethouders een pakket ontvangen met daarin zowel op kaart als op lijst een overzicht van de geregistreerde objecten. In een bijgesloten brief verzocht de Bomenstichting om voor de vermelde objecten speciale beschermende maatregelen te treffen.

F.R.M.

*De belangstelling van de media voor de bekendmaking van het register van monumentale bomen was groot.
Foto: Frank Moens*

en de Directie Bos- en Landschapsbouw de status 'monument' gekregen.

De heer Klösters, hoofd van de dienst plantsoenen van de gemeente Houten, beschreef hoe zijn gemeente te werk ging bij de concretisering van het plan om de monumentale bomen te beschermen en hoe het periodieke onder-

Boommonumentenwet in wording

Dames en heren,

In de eerste plaats natuurlijk: mijn welgemeende gelukwensen aan de jarige Bomenstichting. Twintig jaar is een mooie leeftijd. Wat mis-

schien nog meer aanspreekt, is wat bij de Bomenstichting voorop staat. De uitnodiging voor deze bijeenkomst laat daarover geen misverstand. Zij ziet haar vierde lustrum meer als aanleiding, dan als hoofdoorzaak van de feestelijke gebeurtenis van vandaag. Het is haar vooral te doen om bepaalde cruciale belangen die zij voorstaat, hier nadrukkelijk voor het voetlicht te brengen. Terecht!

Graag zal ik proberen het mijne daartoe bij te dragen.

1990 is voor de Bomenstichting in meer dan één opzicht een memorabel jaar. Ruim twee weken geleden kon zij immers het eerste officiële bestand van Nederlandse monumentale bomen presenteren. Bijna 8.000 bomen en boomgroepen werden opname in dit bestand waardig gekeurd. Criteria hiervoor waren zeldzaamheid, schoonheid en culturele waarde. Aan dit project kende ik aan de Bomenstichting in 1987, ter aanmoediging, al de 'Conservation-Award' toe. Tweehonderd vrijwilligers hebben er, in samenwerking met ambtenaren van mijn

Toespraak van minister ir. G.J.M. Braks (Landbouw, Natuurbeheer en Visserij) ter gelegenheid van de 20ste verjaardag van de Bomenstichting (Stadsschouwburg - Utrecht, 14 maart 1990)

ministerie, ruim vijf jaar aan gewerkt. De bevin-
dingen van deze inventarisatie vormden in
1989 een van de grondslagen voor een nieuwe
bijdrageregeling bos- en landschapsbouw. Een
bijzonder project is tot een goed einde ge-
bracht. Dat stemt tot grote voldoening. Maar de
kroon op het werk ontbreekt eigenlijk nog. Ik
doel dan op wettelijke bescherming van de
circa 8.000 monumentale bomen en boomgroen-
pen.

De Monumentenwet biedt hiertoe geen of nau-
welijks mogelijkheden.

De Natuurbeschermingswet evenmin. Op dit
moment: want wat niet is, kan komen. Onge-
gronde verwachtingen wil ik niet wekken. Maar
het is wel degelijk zo dat wettelijke bescher-
ming serieus overwogen wordt.

Tekort aan bos

De aandacht van de Bomenstichting richt zich
niet exclusief op de bijzondere representanten
van ons bosbestand. Wel en wee van de
bomen en bossen gaat haar in het algemeen
ter harte. Zo zal zij ongetwijfeld ook voorstander
zijn van een bosrijker Nederland dan wij nu
kennen. Slechts 8,8 procent van ons grondge-
bied bestaat uit bos. Overigens is dat bijna
twee keer zoveel als ruim een eeuw geleden.
Zo bezien lijkt die 8,8 procent best mee te val-
len.

Maar laten we niet vergeten, dat we hiermee
nog steeds het minst beboste land van Europa
zijn. Diverse belangen zijn met bomen en bos-
sen gediend. Belangen, die gemoeid zijn met
het natuurlijke milieu, de kwaliteit van het land-
schap en openluchtrecreatie.

Maar ook zuiver conomische. Afweging van die
belangen leidt tot de conclusie dat er een be-
duidend tekort aan bos bestaat. Vergroting van
het areaal blijvend bos met 30.000 à 35.000
hectare is dan ook een hoofduitgangspunt van
mijn Meerjarenplan Bosbouw. Een ambitieuze
doelstelling, zonder twijfel.

Dezen en genen zetten forse vraagtekens bij
de haalbaarheid ervan. Dat is niet onbegrijpe-
lijk. Zeker als we de vitaliteit van onze bossen in
beschouwing nemen. De metingen in 1989 wij-
zen uit dat zo'n 45 procent van ons bos als min-
der of weinig vitaal moet worden omschreven.
Dat betekent gelukkig geen verslechtering, ver-
geleken met het jaar daarvoor. Maar onvermin-
derd blijft de situatie zorgwekkend. De aantas-
ting van onze bossen is voor een deel te wijten
aan weersomstandigheden en insectenvraat.

Dat zijn echter factoren, die altijd al de kwaliteit
van onze bossen hebben beïnvloed.

U weet: de grote boosdoener is van meer re-
cente datum en betreft de milieuverontreiniging.
De verzuring met name stelt ons hier voor grote
problemen. Terdege ben ik mij bewust waar op
dit vlak mijn verantwoordelijkheden liggen.
Want het is geen nieuws dat ammoniakuitstoot
uit mest eveneens aan de verzuringsproblema-
tiek bijdraagt. Ter bestrijding ervan zijn al ingrij-
pende maatregelen doorgevoerd. Of zal dat
nog gebeuren.

Eind vorig jaar presenteerde ik aan de Kamer
mijn Plan van aanpak Ammoniak-emissie uit de
landbouw. Hierin zet ik in hoofdlijnen uiteen wat
te doen staat. Mijn stellige overtuiging is dat de
ammoniakemissie over tien jaar met de helft

kan zijn teruggebracht. Gestreefd wordt naar
een vermindering van 70 procent. Voor de
goede orde, maar met nadruk: De landbouw is
natuurlijk niet de enige veroorzaker van de ver-
zuring. Andere sectoren zijn daar eveneens
debet aan. Aan de oplossing ervan zullen zij
een evenredige bijdrage moeten leveren. Een
en ander zal ertoe moeten leiden dat in het jaar
2010 aan de meest ernstige effecten van de
verzuring een halt is toegeroepen. Ook de aan-
tasting van onze bossen zal dan zo goed als
verholpen moeten zijn.

Zover is het dus voorlopig nog niet. Het over-
heidsbeleid is primair gericht op bestrijding aan
de bron. Maar pas op langere termijn zijn hier-
van pas resultaten te verwachten. We moeten
er rekening mee houden dat in de komende
jaren bomen en bossen nog beduidende verzu-
ringsschade kunnen oplopen. Tot het moment

“Het is wel degelijk zo dat wettelijke bescherming serieus overwogen wordt.”

dat de oorzaken ervan afdoende zijn bedwon-
gen, is een soort overlevingsstrategie uitgezet.
In het kader daarvan worden tijdelijke maatre-
gelen genomen die niet tot het normale onder-
houd of beheer kunnen worden gerekend. Zij
zijn bedoeld om verdere schade zo mogelijk te
voorkomen en de al aangebrachte schade te
herstellen. Hierbij wordt onder meer gedacht
aan omvorming van bosbestanden met slechte
vitaliteit, extra nazorg bij herbebossing en ver-
betering van waterhuishouding in bosterreinen.
Tot de mogelijkheden behoren eveneens mine-
ralengiften en/of bekalking van bestaande bos-
sen. Voor de effectgerichte aanpak die mij voor
ogen staat, is jaarlijks 5 miljoen gulden extra
beschikbaar.

Dames en heren,

De Bomenstichting viert haar twintigste verjaar-
dag op originele wijze. Onder meer door een
gevestigde rolverdeling om te keren.

Het komt niet vaak voor dat een jarige de ver-
jaardagsgasten een cadeau aanbiedt. Nog
minder dat zij dat cadeau aan elkaar laat door-
geven. Het is duidelijk wat de Stichting hiermee
zeggen wil.

Een schoon milieu, gezonde en talrijke bossen
kunnen alleen door een gezamenlijke inspan-
ning tot stand komen. Hierbij is aan het open-
baar vervoer in het regeringsbeleid een belang-
rijke rol toegedacht. Het is mij daarom een
groot genoegen, mijnheer de Jong, om u, als
vertegenwoordiger van onze grootste openbare
vervoerder, 12 bomen over te dragen. Zie het
als een stimulans van de grote inspanningen,
die ook van de Nederlandse Spoorwegen in de
komende tijd gevraagd zullen worden.

De bomen zullen hun eindbestemming vinden
in de twaalf provincie-hoofdsteden. De directe
zorg daarvoor is aan de verschillende gemeen-
ten toevertrouwd. Die zorg zal, op den duur,
vergeefse moeite blijken zonder een goede
kwaliteit van het milieu.

Dat versterkt mijn hoop dat zij tot monumentale
bomen zullen gedijen.

Grootse boomplantactie

Bomenstichting biedt N.S. bomen aan

14 maart
1971

In de schouwburg te Utrecht werden door de leerlingen van de Jan Ligthartschool uit Woudenberg de bomen symbolisch overhandigd aan de vertegenwoordigers van de 12 provinciehoofdsteden.

Minister Braks, burgemeester Vos-van Gortel van Utrecht en de heer Pfeiffer, vice-voorzitter van de Bomenstichting, volgen aandachtig de verrichtingen van N.S. directeur de Jong
foto: hiernaast

De Bomenstichting heeft de rollen maar eens omgedraaid. Normaal gesproken ontvangt eenjarige cadeautjes, de twintigjarige stichting deelde ze onlangs zelf uit.

In de Utrechtse Stadsschouwburg overhandigde minister Braks van Natuurbeheer op 14 maart namens de Bomenstichting twaalf bomen - bestemd voor de stationspleinen van de Nederlandse provinciehoofdsteden - aan de N.V. Nederlandse Spoorwegen. De Bomenstichting wil hiermee haar waardering uitdrukken voor de positieve bijdrage van het openbaar vervoer aan het behoud van ons milieu en ons bomenbestand.

Nadat de bomen door NS-directeur de Jong in ontvangst waren genomen, deelde deze de bomen symbolisch uit aan de eveneens aanwezige vertegenwoordigers - burgemeesters en wethouders - van de provinciehoofdsteden. Dit gebeurde met hulp van leerlingen van de Jan Ligthartschool uit Woudenberg, die een eigen-gemaakte tekening van een oude boom overhandigden aan de delegaties uit de betrokken gemeenten.

Na dit officiële deel verplaatste het gezelschap zich naar het voorplein van het spoorwegmuseum, waar burgemeester Vos-van Gortel van Utrecht de eerste boom uit de serie van twaalf plantte. Het Spoorwegmuseum was als lokatie voor de provincie Utrecht gekozen, omdat het Centraal Station in Utrecht is opgenomen in het Hoog Catharijne-complex. Het bleek niet mogelijk om hier een boom te planten.

In de dagen na 14 maart zijn de overige bomen geplant. Bomenstichting-directeur Marjan ten Cate reisde hiervoor - per trein, uiteraard - langs de Nederlandse provinciehoofdsteden. Een fotoverslag vindt u op de volgende pagina's

Aan de lustrum-boomplantactie werd meegewerkt door:

NV Nederlandse Spoorwegen
de gemeenten Utrecht, Zwolle, Assen, Groningen, Leeuwarden, Arnhem, Den Bosch, Maastricht, Lelystad, Haarlem, Den Haag en Middelburg
Stichting Plant Publiciteit Holland
BSI-Bomenservice Leersum
Copijn Boomchirurgen Utrecht
B.T.L. Emmen
Quercus Boomverzorging Emmen
Oranjewoud Assen
Struiksmat Goutum
Arbori Arnhem
Hofboom Boomverzorging Udenhout
Pius Floris Boomverzorging Vught
Boogaart Almere
Nationale Bomenbank Sliedrecht
Heidemij Uitvoering Apeldoorn

IV en V

Op het voorplein van het Spoorwegmuseum plant één van de kinderen met behulp van een kraan de plataan, waarna (VI) (v.l.n.r. allen met helm) de heer van Vlijmen (direkteur van het Spoorwegmuseum), Minister Braks, de heer de Jong (N.S.), mevrouw ten Cate-van Elstrand (direkteur van de Bomenstichting) en mevrouw Vos-van Gortel (burgemeester van Utrecht) het plantgat dichtgooien.
foto's: Frank Moens

15 maart

VII

Om klokslag tien uur wordt de paardekastanje aan de zuidzijde van het station Zwolle geplant door (v.l.n.r.) de heer Morsink (N.S.), mevrouw ten Cate en wethouder Okkels.

VIII

Bij het nieuwe station in Assen bekijken mevrouw Alons (N.S.) en wethouder Hulshof en mevrouw ten Cate het herdenkingsbordje, dat samen met deze honingboom is geplant.

IX

Vervolgens reisden beide dames verder naar Groningen, waar ze bij het planten van enkele platanen werden geassisteerd door de heer Hagevoort (direkteur Openbare Werken van Groningen).

X

De laatste bestemming van die dag was de gemeente Leeuwarden. Op het voorplein werden vier linden neergezet door o.a. de heer Smeding (N.S.) en wethouder Kessler.
foto's: Wim Meijers

16 maart

XI

In Arnhem planten burgemeester Scholten (midden) en de heer Zinnemers (zand in het oog, N.S.) een eik.

XII

In het plantsoen voor het station Den Bosch wordt het plantgat van de Anna Paulownaboom dichtgegooid door v.l.n.r. de heer Krijnen (N.S.), mevrouw ten Cate en wethouder van den Berg.

XIII

Maastricht was het einddoel van deze dag. Mevrouw ten Cate wordt hier bij het planten van de es terzijde gestaan door de heer van

XI

XIII

XII

XIV

Druten, namens de Nederlandse Spoorwegen en de burgemeester van Maastricht, de heer Houben, foto's: Frank Moens

19 maart

XIV

De gemeente Lelystad kreeg op het stationsplein een eik. Onder leiding van mevrouw ten Cate wordt door wethouder Bruinewoud (voorgond) en mevrouw Schade van Westrum (N.S.) het plantgat gedicht. foto: Jan Blom - Lelystad

20 maart

XV

Op de laatste plantdag werd eerst station Den Haag Centraal aangedaan. Voor de hoofdingang liet de heer de Vrind (in de kraan achter de hendels), directeur van de Dienst Plantsoenen, een grote paardekastanje in het plantgat zakken.

XVI

Burgemeester Rutten van Middelburg deed hetzelfde later op de dag met een plataan. foto's: Wim Meijers

XV

XVI

bomen stichting

20 JAAR

BOMEN EISEN BODEM- RUIMTE

Een optimale wortelbeluchting is mogelijk door bomengrond te mengen met poreuze **VULKAN® - LAVA** brokken, waardoor veel holle ruimte ontstaat.

Vraag onze
dokumentatie
Vulkan® -Lava
brokken

Naam:

Adres:

Code/Plaats:

bn

Postbus 9
2920 AA

Krimpen a/d IJssel
Tel. 01807 - 13044
Telex 22361
Fax 01807 - 11579

rook krimpen

HUSQVARNA

DE VEILIGE EN
BETROUWBARE
MOTORZAAG

Een greep uit de vele Husqvarna voordelen:

- * volledig automatische kettingrem
- * doeltreffende trillingsdemping
- * laag geluidsniveau
- * functionele vormgeving
- * grootste vermogen bij het laagste gewicht

Let op: nederlands
garantiebewijs
12 maanden garantie

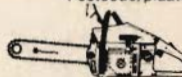
Meer weten? Stuur onderstaande bon in
voor meer informatie

Gaarne ontvang ik van u meer informatie over de
Husqvarna semi-professionele motorzagen.
(In ongefrankeerde envelop verzenden naar
Husqvarna Bos & Tuin, Antwoordnr. 12,
1110 VB Diemen)

Naam:

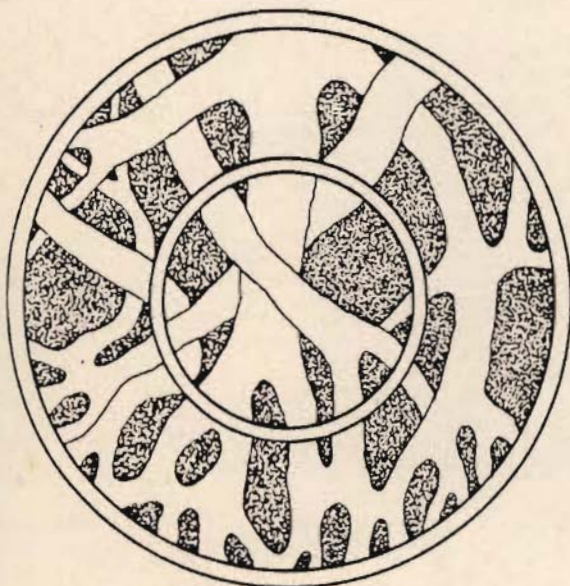
Adres:

Postcode/plaats:

Husqvarna
De motorzaag specialist

De Samenwerkende Boomverzorgers

Voor: – boom-, bos- en landschapsverzorging
– boombeheersplannen, -onderzoek en adviezen
– boomverplanting en -velling
– groeiplaatsverbetering (Tree-Life Machine)
– klimmaterialen

Leen Hoogstad, Arbori-Arnhem 085-42 42 23

Frans van Jaarsveld, Schalkwijk 03409- 18 80

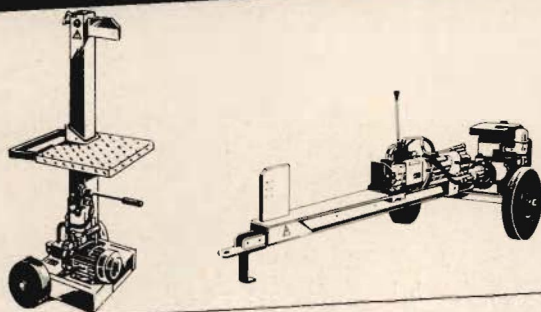
Henk van Scherpenzeel, Bilthoven 030-28 02 90

Wim Kruijk Boomverzorging, Amsterdam 020-18 29 85

De Samenwerkende Boomverzorgers zijn deskundig, vakbekwaam en hebben reeds een jarenlange ervaring. Omdat boomverzorging nog steeds een dynamisch vakgebied is volgen zij daarbij voortdurend de ontwikkelingen en nieuwe inzichten in zowel binnen- als buitenland. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zij daarmee in Nederland vaak aan de basis staan van vernieuwingen op dit gebied.

Waarborg voor Kwaliteit

SHARK- KLOOFMACHINES

- Kloofkracht van 6 tot 35 ton, afhankelijk van het type. Naar keuze horizontaal of verticaal.
- Klooft moeiteloos warrig hout, hoge productie!
- De hydrauliekpomp van deze stille en vooral veilige machines wordt aangedreven door een electromotor 220 Volt of 380 Volt, benzine-motor, aftakas of de hydrauliek van de tractor.

Vraag informatie bij:

STIERMAN-SOEST

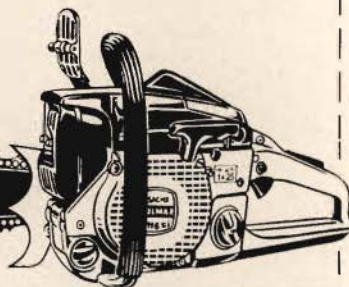
Postbus 184, 3760 AD Soest, de Beaufortlaan 24, 3768 MJ Soest.
Telefoon 02155-10272*. Fax 02155-19282. Telex 43434 stier nl.

**SACHS
DOLMAR**

EXTRA KLASSE!

*De professionals van
Sachs-Dolmar*

- meer dan 60 jaar ervaring met kettingzagen
- gunstige vermogens/
gewichtverhouding
- betrouwbare veiligheids-
voorzieningen
- milieuvriendelijk in gebruik
- beproefde kwaliteit

SACHS DOLMAR: stukken beter!

machines voor bos,
tuin en park

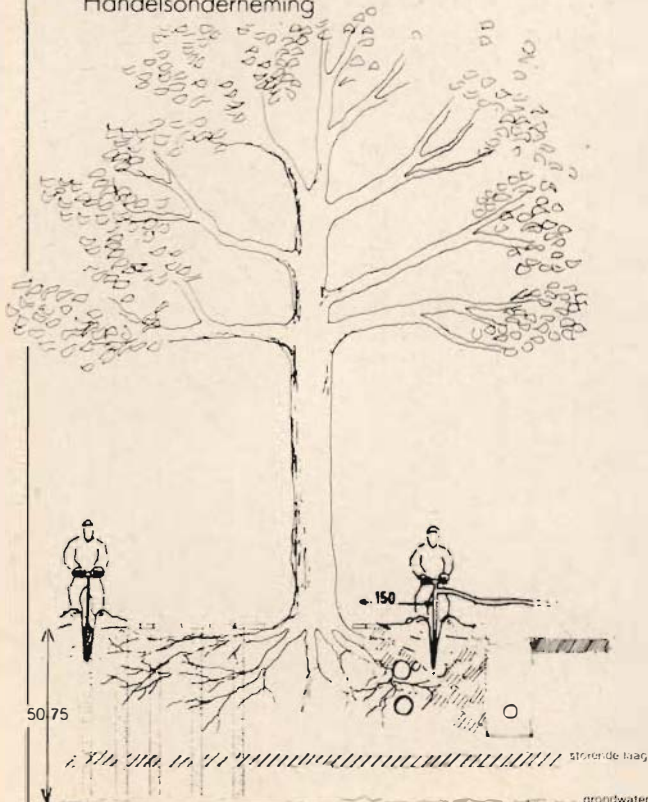
Handelstraat 25
Postbus 75
6850 AB Huissen/Holland
Tel. 085 - 262923
Fax. 085 - 251316
Telex 45755

Tel. 030 - 610808 Fax 030 - 612140
Postbus 9177, 3506 GD UTRECHT
Gageldijk 4 F

**COPIJN UTRECHT
ITS B.V.**

Handelsonderneming

BEMESTING EN BODEMVERBETERING

Blo-Algihum Vloeibaar®

Een algenproduct, te gebruiken bij een slechte bodemstructuur. Het activeert het bodemleven en heeft daardoor een gunstige invloed op de haarwortelgroei. De basis van het materiaal wordt gevormd door speciaal geselecteerde hoogwaardige en milieuvriendelijke bruinalgen.

Høkan®

Een vloeibare meststof, te gebruiken wanneer de boom een acuut tekort aan voedings-elementen heeft.

Deze N - P - K meststof wordt tijdens of bij de aanvang van het groeiseizoen toegepast. In korte tijd wordt de meststof door de boom opgenomen.
Bestanddelen N - P - K 10 + 4 + 7.

Dendrovorm®

Een korrelmeststof, te gebruiken bij een structureel gebrek aan voedingselementen. Deze organische meststof, speciaal ontwikkeld voor bomen, geeft een onderhoudsvoeding over een periode van 5 jaar.

Ook voor gazon, heesters en groentetuin is Dendrovorm een uitstekende meststof gebleken.

Samenstelling: bloed-, beender-, hoorn-, hoef- en verenmeel, en hoendermest.
Bestanddelen N - P - K 7 + 5 + 5.

Blo-Algihum Granulaat®

Een algenproduct, te gebruiken in combinatie met Dendrovorm bij een biologisch arme grond, om het bodemleven te stimuleren tot omzetting van organisch materiaal in opneembare voedingselementen. Tevens kan het dienen als plantgatverbetering. Het product is opgebouwd uit hoogwaardige bruinalgen.

Dendromix®

Een voedingsmix, te gebruiken bij voedingstekorten en een slechte bodemstructuur. Dit mengsel kan direct in boor- of spuitgaten worden aangebracht. Het product is samengesteld uit Dendrovorm, veenaarde, Algihum granulaat en klei.

Bestanddelen N - P - K 3 + 2 + 2.

Algihum Wortel Aktief®

Een anti-verdampingsmiddel, te gebruiken bij het planten van bomen en heesters. Het voorkomt uitdroging van de wortels doordat na een dompelbad een vliesje over de wortels achterblijft. Hierdoor is de plant direct weer in staat vocht en voedingselementen op te nemen. Het is opgebouwd uit een speciaal algenpreparaat.

Maerl

Een koraalalgenkalk dat gebruikt wordt om de pH van de grond te verhogen, bevat 3% Magnesiumoxyde.

Bloedmeel - Beendermeel

Enkelvoudige meststoffen die gebruikt worden als er een aantoonbaar stikstof of fosfor gebrek bestaat.

Een uitgebreide folder over standplaatsverbetering is op aanvraag verkrijgbaar.

De lindeboom in Nederland

deel 3 - slot van de linde-excursie

In dit artikel worden de opvallende linden in de zuidelijke provincies besproken.

De vorige twee artikelen verschenen in Bomen-nieuws nr. 6/89 en nr. 1/90. In het eerste artikel ging auteur Bert Maes in op het gebruik en het voorkomen van de linde in ons land. Het tweede artikel behandelde de noordelijke provincies.

Utrecht

De provincie Utrecht heeft zeer uiteenlopende landschapstypen: de Heuvelrug, de Vechtstreek en het Kromme Rijngebied, de polders, de Lek met dijken en uiterwaarden en de Gelderse vallei. Interessant is de zuidflank van de Utrechtse Heuvelrug. Vooral in de 19e eeuw kwamen hier villa's en buitenplaatsen voor, waarvan de beplantingen inmiddels een monumentaal karakter hebben gekregen. In het park van Zeist en rond het Slot staan hoge linden en snoeilinden. Fraaie lindelannen zien we o.a. in Rhenen en op het landgoed Beverweerd te Werkhoven. Maar ook oudere bomen treffen we hier aan zoals de legendarische linden van Achterberg (Levendaal), Overberg bij Amerongen en in de uithof in Bunnik, alle Hollandse linden van zo'n 300 à 350 jaar. De linde van Levendaal van ca 6 meter omtrek heeft een grillige holle stam met enkele adventiefwortels. Deze fantastische boom, wellicht oorspronkelijk bij een kasteel behorend, is door de zorg van de bekende boomchirurg Jørn Copijn behouden gebleven. Bij het landhuis Den Treek staat een gehavende maar nog karakteristieke oude snoeilinde. Het gebied van Langbroek valt op door gave oude boerderijen langs de watering met gesnoeide leilinden. Ook in het poldergebied van Werkhoven en Schalkwijk zijn schitterende voorbeelden te zien van het echte linden-snoeiwerk. De dorpen in het gebied van de Kromme Rijn, veelal met historische kern, hebben lindebeplanting zoals in Werkhoven en Amerongen. Op het landgoed van het kasteel Amerongen is een opmerkelijke ronde heuvel met omgrachting waarop een ring van hoge opgaande lindebomen. Een voorbeeld van een zeer oude dijklinde staat bij Tull en 't Waal, onder Houten, die onlangs door adviezen van de Bomenstichting gespaard kon blijven bij de dijkverzwaring! In het weidegebied in het westelijk deel van Utrecht, zoals de Lopikerwaard, zijn tal van mooie boerderijlinden te zien. In IJsselstein is de schitterende snoeilindebeplanting van het Paardenlaantje enige jaren geleden opgeknapt en verzorgd. Enkele omvangrijke linden staan op het landgoed de Voorn in de Meern. Langs de Vecht met de vele buitenplaatsen zijn verscheidene lindelannen, b.v. Over Holland, Gunterstein, Nijenrode en Oud-Zuilen, naast monumentale bomen rondom de kastelen en landhuizen. De oudste zijn de twee 18e eeuwse Hollandse linden op het kasteelplein van Nijenrode. Langs de historische bebouwing van Maarssen is een fraaie reeks leilinden te zien.

De stad Utrecht zelf heeft bezienswaardige lindebeplanting op de grachtwerven. Op straatniveau loop je als

het ware langs de boomkruinen. In de Singels rond de oude binnenstad zijn nog lindebomen uit de aanlegtijd van de Zochers. De latere Utrechtse parken als Wilhelminapark, Hogelandse park, Oog-in-Al en Julianapark hebben de nodige linden waarbij ook uitheemse soorten als zilverlinde, Krimlinde en Amerikaanse linde. Voor zeldzamere lindensoorten is men aangewezen op de Botanische tuin van de Rijksuniversiteit in de Uithof. Een monument op zich is de Maliebaan in Utrecht met maar liefst zes linderijen. De Maliebaan is aangelegd in de 17e eeuw, maar de huidige bomen zijn alle van na ca. 1850. De mooiste exemplaren staan op de

rotonde aan het begin. Het Janskerkhof rond de romaanse Janskerk is een voorbeeld van een lindebeplanting met een traditie van eeuwen. In de middeleeuwen stond hier een gerechtslinde.

*Utrecht. Achterberg
Hollandse linde van 6 meter
omtrek en een geschatte
leeftijd van 350 jaar
foto: Bert Maes*

*Noord-Holland: Velsersbeek
Linde uit de 18e eeuw op
het landgoed Velsersbeek
nabij Velsen-Zuid
foto: Bert Maes*

Noord-Holland

In de Provincie Noord-Holland is de traditie van lindenaanplant al oud en werden er ongetwij-

ting uit

feld in de 17e eeuw al klonen van de Hollandse linde gekweekt en verhandeld. Het meest in het oog springend zijn de fraaie lindebepantingen van de buitenplaatsen van de binnenduinrand in Kennemerland. Velsersbeek, Elswout en Huis te Manpad spannen de kroon met hoogopgaande linden en monumentale snoeilindelannen. De oudste linden stammen uit de 18e eeuw. Terecht geroemd worden de vele linden van de Haarlemmerhout: de Korte Houtweg, een deel van de Spanjaardslaan en rond het Hertenkamp waar de oudste exemplaren uit ca. 1800 te zien zijn. Jammer genoeg wordt er in Haarlem erg ruig gesnoeid en te snel aan verjonging gedacht! Op de bolwerken van Haarlem staan linden uit de Zochertijd, evenals in Alkmaar. Een aparte sfeer heeft de ruïne van Brederode in Santpoort waaraan enkele hoge linden bijdragen. Aardige snoeilinden staan in de oude kern van o.a. Bergen. Ook Amsterdam heeft hier en daar linden in het historische stadsgedeelte en in de parken, al bepaalt de iep daar veel meer het stadsbeeld. Enkele mooie linden staan in Artis en een oudere, zij het sterk ingekorte, zomerlinde in de oude Hortus Botanicus.

Zuid-Holland

Ook Zuid-Holland heeft een oude traditie op lindegebied. Van Den Haag zijn vermeldingen bekend uit de 16e eeuw van aanplant op de Vijverhof. De - al door Huijgens bezongen - Korte en Lange Voorhout hebben vele linden. In Den Haag worden nog steeds overal linden aangeplant langs de straten en grachten. Den Haag kan als een goed voorbeeld gelden van een stad die veel zorg besteedt zowel aan het oudere bomenbestand als aan de jonge aanplant. De veelal venige bodem maakt het in deze stad soms extra moeilijk om een goed groeimilieu te scheppen. Het 17e eeuwse land

de in ons land. Een oude snoeilindebepanting, wellicht uit ca. 1800, staan in de historische kernen van Voorschoten en Noordwijk. Een ander karakter hebben de grote middeleeuwse polderontginningen van de Krimpenerwaard, Alblasserwaard en Vijf Herenlanden (vooral Heien Boeicop) met op vele plaatsen gave boerderijen uit de 17e en 18e eeuw met snoeilinden. Een oude linde bij de z.g. leugenbank staat in het stadje Heukelum. Arkel en Asperen hebben mooie snoeilinden. Tenslotte noemen we hier Oostvoorne met als bijzonderheid oude stoben van de zomerlinde nabij de Tenellaplas.

Zeeland

Enkele landgoederen op de binnenduinrand van Walcheren hebben oudere lindebepanting, deels in laanverband. De mooiste uit de 19e eeuw staan zeker bij het middeleeuwse kasteel Westhove. Voor op het kasteelplein staat een 18e of misschien nog laat 17e eeuwse lindeboom. Het is een grillige holle, maar nog vitale boom. Het is vermoedelijk de oudste linde van West-Nederland. Een aparte plaats nemen de dijkclinden in van Zeeland. Ze moeten al een lange traditie hebben, al zijn de oudste exemplaren thans niet ouder dan ongeveer 150 jaar. In het vlakke deltagebied zijn het bakens die van veraf te zien zijn. Dijkclinden komen voor op Zuid-Beveland ten westen van het kanaal door Zuid-Beveland en bij Hengstveld in Zeeuws-Vlaanderen. Het betreffen de oude bedijkingen o.a. in de Brede Watering bij Yerseke, bij Nisse aan de Grote Dijk en bij Kapelle.

Oudere linden staan in de historische stadskern van Middelburg, b.v. op de Dam en in Goes bij de Haven. Bij de abdij van Middelburg is het goed toeven op een terras met enkele seriegeschakelde etagelinden. In Aardenburg is een aardige lindenberceau bij het kerkhof van de middeleeuwse kerk. Sfeervol zijn de snoeilindebepantingen in St. Anna ter Muiden en Wemeldingen.

Op vele plaatsen vinden we in Zeeland snoeilinden op de oudere boerderijerven.

Noord-Brabant

Ofschoon er na de oorlog veel is veranderd, is Brabant nog steeds de lindeprovincie bij uitstek. In het wild is de linde vermoedelijk verdwenen, al maakt het voorkomen ervan in een paar houtwallen op de hoge oevers van de Oosterschelde en langs de Maas een natuurlijke indruk. Verscheidene boerderijen, wegen, lanen en pleinen hebben mooie lindebepanting en bijzonder zijn de nog verschillende dorpen en stadjes met lindebrinken, hier van ouds plaatse of heuvel genoemd. In Oost-Brabant o.a. Hilvarenbeek, Liempde, Oirschot, Boomen bij Someren, Luijkgestel en Oisterwijk, in het westen Baarle Nassau, Geertruidenberg en Etten-Leur. Het meest lindenrijke dorp van Brabant is Oisterwijk waar het historische dorpscentrum, met gave oude dorpswoonhuizen, vele opgaande linden heeft en een lindenberceau in het midden, het z.g. trouwlaantje. Deze brink heeft toepasselijk de naam 'de Lind'. Achter het gemeentehuis staat een eeuwenoude etage-zomerlinde, een wonderlijke boom waarvan de stam uit een vlechtwerk van kleinere deelstammen bestaat. Een trouwlaantje

Zuid-Holland: Voorschoten
Dorpsbeeld met snoeilinden
foto: Bert Maes

goed Zorgvlied heeft een interessant lindebestand, maar niet meer uit de tijd van de aanleg. Ook het park Clingendael heeft het een en ander op lindeterrein te bieden. In de historische kernen van o.a. Leiden, Gouda, Delft, Schoonhoven, Vianen, Oudewater en Dordrecht, deels ook op de bolwerken of restanten daarvan, zijn de nodige linden te zien. In Leiden staat bij de Burcht, een stenen ringfortheuvel uit de 13e eeuw, de jongste etagelin-

vinden we ook, zij het jonger, in Prinsenbeek bij Breda. Hilvarenbeek heeft een oude 17e eeuwse etagelinde op het Vrijthof bij de middeleeuwse kerk. De gaafste etagelinde met drie etages en nog volledige centrale stam, staat in Nuenen. Het is een zomerlinde van ruim 6 meter omtrek. In Tilburg staat een, zij het gehavende, 17e eeuwse etagelinde op de Heuvel, een van de vele vroegere brinken die Tilburg rijk is. Het aardige is dat een 15e eeuwse Mariawonder wordt toegeschreven aan deze 17e eeuwse boom. Het is wel bekend dat er een voorganger geweest moet zijn. Van Oirschot zijn de oudste vermeldingen uit de 14e eeuw bekend. Brabant is de enige provincie waar nog oude etagelinden te vinden zijn, maar vroeger was er een grotere verspreiding. Jongere etagelinden uit de 19e of misschien late 18e eeuw staan te Etten, Uden, Heeswijk-Dinther, Nistelrode, Beek en Donk, Beers, Eersel, Leenderstrijp, Groeningen en Handel. In Handel is een kruiswegstatie die geflankeerd wordt met snoeilinden. Het buurtschap Boomen onder de gemeente Someren is een beschermd dorpsgezicht bestaande uit een boerderijgroep met oude linden, waaronder een boom uit de 17e eeuw. Geertruidenberg heeft een schitterend historisch dorpsplein bij de middeleeuwse kerk en oud raadhuis met rondlopende lindenberceau. Etten kan gelden als een fraai voorbeeld van een verbreed straatdorp, oorspronkelijk ook kasteeldorp, met snoeilindebeplanting en de genoemde etageboom. Kleinere buurtschappen ontleen hun pittoreske beeld mede aan de linden zoals bij Beugen (Vrijthof) (onder Boxmeer), Baarle

lindebomen o.a. in de Zandstraat en bij het kasteel Boxmeer. Andere eeuwenoude linden staan in Rosmalen, gespaard in een nieuwe wijk, in Tilburg achter de neogotische kerk van de Heikant, in Haaren bij kasteel Nemelaer waar

*Zeeland. Aardenburg
Lindenberceau
foto: Bert Maes*

helaas een ander exemplaar recent werd gekapt, bij instituut Haarendael, op landgoed Zegenwerp in Sint-Michiëlgestel, in Beers, in Vlijmen bij kasteel van Nieuwkuijk, thans het 'Land van Ooit', boerderij het IJzeren Hek bij Breda, helaas erg drastisch ingekort, en de meest westelijke: een tweestammige boerderijlinde te Sprundel bij Rucphen.

Landgoederen in Brabant met linden liggen vooral ten zuiden van Den Bosch aan de benedenloop van de Dommel: Reewijk in Vught, Haanwijk en Zegenwerp in St Michielsgestel,

*Noord-Brabant. Oisterwijk
In het lindenrijkste dorp van
deze provincie staat deze
etagelinde van ruim
300 jaar oud
foto: Bert Maes*

Boschhoven. De Hoevens bij Alphen. Brabant is tevens de provincie waar de oudste linde en wellicht de oudste boom van ons land staat, in Sambeek (Gemeente Boxmeer). Het is een Hollandse linde van bijna 8 meter omtrek. In de holle stam heeft zich een dikke adventiefstam ontwikkeld. Door verwerking en natuurlijke herstellingen is het een grillige en kunstzinnig uitzijende boom geworden. In de gemeente Boxmeer staan nog verscheidene andere fraaie

Wilhelminapark in Boxtel met oude boerderijlinden en Nemelaer in Haaren. Van andere plaatsen noemen we het kasteelpark en de Warande in Helmond, kasteelpark van Beek en Donk, kasteel Zwijsbergen in Helvoirt, Strijdhoeft in Udenhout, kasteelpark van Loon op Zand, Oude Warande in Tilburg, Groot Molenbeek in Bergen op Zoom met oude geënte zilverlinde en Mattembergh met gesnoeide lindenhaag in de gemeente Woensdrecht.

*Limburg: Maastricht
In de nieuwbouwwijk Heer is
deze zomerlinde gespaard
foto: Bert Maes*

*Limburg: Valkenburg
Nabij Schaelsberg staan
wegkruis en kapelletjes in
een karakteristieke linden-
omgeving foto: Bert Maes*

Literatuur

- Berk, G.L., 1976. Ons Bomenland. Bussum.
- Berk, G.L., 1979. Zwervende door ons Bomenland. Bussum.
- Bomenstichting/Staatsbosbeheer. Archief bomeninventarisatie. Utrecht.
- Copijn, J., ca 1977. Bomen laten Amsterdam.
- Fontaine, F.J., 1989. Het geslacht Tilia L., De Linde. Boomspiegel. Haaren.
- Graafl, G. de en J. Pitt, 1984. Geheime van bomen. Barneveld.
- Hendriks, J. en A. Werker. Bomen in Limburg. Maastricht.
- Maes, N.C., T. van Vuure, 1989. De linde in Nederland. Uitgave Stichting Kritisch Bosbeheer. Utrecht.
- Maes, N.C.M., 1989. De linde in Brabant. In: Monumenten. Helvoirt.

Bomennieuws - 2/1990

De religie gaat in Brabant vaak gepaard met lindebepanting zoals bij de kruiswegstatie in Handel met een rij van oude grillige snoeibomen, en rond de kapel van St. Anna in Best. Vooral langs de Maas worden snoeilinden graag gebruikt als afscheiding van kerkhoven zoals in Bokhoven en Engelen boven Den Bosch, Lithoyen, Reek bij Schaijk en Boxmeer.

Zuid-Limburg komen hier en daar de inheemse zomer- en winterlinde voor, o.a. bij Goedenraad, op de Riesenbergrbos, met een winterlinde van ruim 3 meter stamomvang, en Savelsbos. In de Schone Grub van het Savelsbos is de mooiste inheemse linden-groeiplaats te zien met ca 150 jaar oude opgaande zomer- en winterlinden. De winterlinde komt in Limburg meest als hakhout voor. De linde verjongt zich op allerlei plaatsen. Een belevens is een route van Vijlen naar Cotessen waarlangs drie eeuwenoude zomerlinden, met de bekende kruisbeelden, te zien zijn. In Heer onder Maastricht staat een oude zomerlinde waarin een schat verborgen zit, gespaard in een nieuwbouwwijk. Bij een 18e eeuwse huis in het buurtschap Gasthuis staat een evenoude holle zomerlinde met kruisbeeld. Even over de grens in Aken, Aken Forst, staat bij een neoromaanse kerk een linde van maar liefst 11 meter (!) omtrek, mogelijk van oorsprong een etagelinde.

Op tal van plaatsen in Limburg, meestal op wegsplitsingen, staan weggakelletjes en kruisen met oude snoeilinden met soms wat spookachtige vormen o.a. in Urmond, Linne, Schinnen, Posterholt, Hunsel, Gulpen, bij kasteel Terborgh en Nuth. Schitterende snoeilinden zijn er nog in Oud Valkenburg bij kasteel Schaloen, in Geulhem, op de Schaelsberg, en dan de door de gemeente onlangs opgeknapte en aangevulde leilinden bij het kasteel van Wijnandsrade. Er was al een kapvergunning verleend, maar gelukkig is vorig jaar de historische laan weer in ere hersteld. Op een berg naast het kasteel staat een kring van hoge oude linden. Op de binnenplaats van het kasteel Puth staan twee monumentale lindebomen. Op de Schaelsberg, een oude hermitage, staat een groep van opgaande linden. In Spaubeek staat op een wegsplitsing een kleine drie-etagelinde. Opvallend is aan de Ransdalerweg in Klimmen een oude linde pal tegen en deels vergroeid met een vakwerkboerderij.

Mooie dorpsbeplantingen zijn o.a. te zien in Eysden en Lottum. In Maastricht resteert van de oude beplanting op het Vrijthof nog een zomerlinde naast de romaanse Sint Servaas. In het stadspark, een van de oudste parken in ons land uit het begin van de vorige eeuw, staan enkele linden mogelijk uit de aanlegtijd. Op de Caberg staan twee enorme zilverlinden. Noord-Limburg sluit aan op het landschap van oostelijk Brabant. Oude linden staan in Broekhuizen, Ohé en Laak, Born en Echt. Een oude lindenrij staat bij het hof Genraay te Venlo. Tenslotte wordt het lindeboomier te Neer gebrouwen naast een lindeboom waaraan de brouwerij haar naam ontleent.

Flevoland

In deze jonge provincie zijn weinig oude lindebomen te vinden, een enkel exemplaar op het voormalige eiland Urk. In de polders van Oostelijk Flevoland zijn een paar percelen met winterlinden ingeplant. Ze behoren tot de weinige voorbeelden van jonge lindebossen in ons land.

Bert Maes.

Limburg

In het heuvelachtige krijt- en lössgebied van

Waardevolle oude bomen (30)

Een zeldzame bomengroep aan het Twentekanaal

Door de komende verbreding van het Twentekanaal in opdracht van Rijkswaterstaat zal de zeldzame Sassafras-groep bij de Almense brug (Ehzerallee) voor een groot deel moeten verdwijnen.

Anders dan in Zuidoost-Amerika, waar hij algemeen is, komt deze merkwaardige boom in Europa zelden voor. De bladeren van de Sassafras zijn onderling heel verschillend van vorm en vallen voor de winter af. De boom heeft veel wortelopslag eromheen.

De bijzondere boomgroep stond er al toen het Twentekanaal in de jaren dertig gegraven werd. Ze bleef toen gespaard. De komende verbreding van het kanaal (vijf meter aan weerszijden) over het gedeelte Eefde Sluizen-Lochem moet volgens de laatste besprekingen met Rijkswaterstaat voor 1992 gereed zijn. De unieke boomsoort langs het water zal dan het loodje moeten leggen, met uitzondering van een klein groepje. Volgens Staatsbosbeheer en de Bomenstichting zou de Sassafras een verplanting niet overleven. Het is bekend dat de boom zeer moeilijk is te kweken en te verplanten. Hij heeft goed ontwaterde, zandige leemgrond nodig. In een alkalisch (tegenovergestelde van zuur) milieu gaat hij dood. Alleen op jonge leeftijd kan hij verplant worden. De boom geeft de voorkeur aan warme zomers en koude winters; in het gematigde Europese klimaat groeit hij niet erg uitbundig. Niettemin verklaarde de heer Tuinman, chef beplantingen van de gemeente Gossel, zich tijdens de besprekingen met de mensen van Rijkswaterstaat bereid om jonge worteluitlopers op te planten, in een poging een nieuw bestand Sassafras te kweken.

Historie

De Sassafras is een levend relict uit lang vervlogen tijden. Eens kwam de boom over de hele wereld voor, nu alleen nog in Amerika en Oost-Azië. Hij is ook de enige laurierachtige die ons kille klimaat weerstaat. In 1602 is de boom door de Engelse ontdekkingsreiziger B. Grosbold voor het eerst naar Engeland gezonden. Later importeerden de Engelsen bast en bladeren om er thee van te zetten en spijzen mee te aromatiseren.

De Franse kolonisten die zich in Florida vestigden, gaven de boom zijn huidige naam. Waarschijnlijk is Sassafras een verbastering van de Latijnse naam *Saxifraga* (Steenbreekachtige), daar men aannam dat het aftreksel van de bladeren en bast nier- en blaasstenen kon verwijderen. Bij de plaatselijke Indianen was de boom bekend onder de naam Pavame, genoemd naar de god der geneeskunde Pacon. Ze gebruikten de gedroogde bladeren om er hun spijzen mee te kruiden.

Botanische aspecten

De bomengroep aan het Twentekanaal is mannelijk en de kleine groengele bloempjes produceren alleen meeldraden. Het is dus een twee-

huizige boom, d.w.z. dat mannelijk en vrouwelijke bomen gescheiden zijn. De producerende bloemen worden druk door bijen bezocht.

Van de Sassafras zijn in Amerika bekend: de Red Sassafras (*Sassafras albidum molle*);

Groep Sassafras aan het Twentekanaal.
foto: G. Bootsman

Verskillende bladvormen van de *Sassafras albidum molle*.
Tekening: H. Bennett

hij groeit als struik in de noordelijke staten. In de uitgestrekte gebieden van Florida-Maine en West-Texas komt de White Sassafras (*Sassafras albidum*; syn. *S. officinalis*) als boom voor, tot dertig meter hoog groeiend. In Midden China komt nog voor de *Sassafras tzumu*.

In de familie van de Laurierachtigen (*Lauraceae*) zijn verder bekend de Laurier (*Laurus nobilis*), Avocado (*Persae americana*), Kamfer (*Cinnamomum camphora*), Kaneel (*Cinnamomum zeylanicum*) en de Fever-bush (*Lindera bezoin*). Al deze gewassen bevatten evenals de "gewone" Sassafras medicinale oliën, waarvan vele in de parfumindustrie worden toegepast.

G. Bootsman.

Bomennieuws - 2/1990

Waarom de bomen niet meer tot in de hemel groeien

Heel, heel lang geleden, waren de bomen veel groter en was de hemel dicht bij de aarde dan nu. De boomtakken staken toen dwars door de wolken heen en de toppen van de bomen raakten de hemel, hoewel het hen door verstandige ouderen was verboden. En die

hadden tenslotte gelijk. De kwajongens klommen zo vaak in de hemel en maakten daar zoveel lawaai, dat op een dag de hemel omhoog ging en toen konden de bomen er niet meer bij. En zo is dat tot op de dag van vandaag gebleven.

IN MEMORIAM

In het cultureel supplement van het N.R.C. Handelsblad d.d. 2 maart jl. las ik een artikel van F.G. de Ruiter, getiteld: "De oudste inwoners van Nederland".

Zo'n oude inwoner was ca. 200 jaar, stond voor mijn huis (appartement) in Zeist.

Afgelopen zomer werkten twee mensen drie weken lang om de oude, rode beuk op te lapen.

Helaas, de storm van 25 januari heeft ze (hij) niet overleefd. Het gekraak was zo hevig en duurde zo lang, dat het mij door merg en been ging. Zo, dat ik, hoewel ik geen schrijfster ben, toch de behoefte voelde enkele regels te wijden aan dit gebeuren. Afscheid van een trouwe vriend.

*Je stond daar, juist opzij
van 't huis,
je takken wuivend over en voorbij
mijn raam, en in het avondduister
slaaploze uren in de nacht
wist ik jou daar, mijn trouwe wacht.*

*Je voet, de wortels wijd
vertakt,
je vele stammen door een tijd
van weer en wind verzwakt.
Schamel dak van blaad'ren voor wie stil
wat schuilen of wat rusten wil'.*

*Eens was je jong, nooit
zal ik horen
hoe pril je ooit
daar stond, als kleine boom, verloren
tussen jonge eiken en platanen.
Wellicht ook linden langs de lanen.*

*Je blaadjes, vroeg in 't voorjaar licht
van tint
en op je wijd gespreide armen dicht
opeen, rits'lende vlinders in de wind.
Goud in het najaar, zuiver goud
op blad en stam van buigzaam hout.*

*Zo romantisch in die tijd
het leven
was van bomen, de kronen wijd
uiteen, ruim naar de zon geheven,
zo kwam de beuk tot wasdom, rijk,
gelijk een statig vorst, zo koninklijk.*

*Verandering, het woord
dat geldt*

*voor alles wat bij 't leven hoort
en alles wat in 't leven telt,
is altijd weer die wisseling
in al wat leeft in ieder ding.*

*Wat ooit daar was, zo
rijk begroeid,
het moest voor bouwers wijken..
Een enk'le boom bleef ongemoeid,
een spar, plataan, een eik en
voor mijn raam de beuk, zo oud.
Was je me daarom zo vertrouwd?*

*'k Zie voor me hoe je jong
en mooi
speelde met wind, die door je takken zong.
Sneeuw op je kruin als je in wintertooi
de witte last droeg als een sterk man.
Nu was je oud en kon slechts dromen van*

*voorbije tijd, en elke nieuw dag
was zwaar,
zodat 'k je takken dieper, dieper buigen zag.
Je blaadjes dof, steeds verder uit elkaar
trillend als een oude mensenhand.
Je energie zo ver al opgebrand.*

*Zo oud, zo moe, wie luisterde
heel stil,
ving met de wind een zacht gefluisterd
zuchten en zeggen: wind ik wil
niet meer, het is genoeg.
Toen kwam de storm, waar je om vroeg.*

*Na eeuwen leven ging mijn held,
't was duister.
Orkaankracht heeft de reus geveeld.
Een stille leegte voor mijn huis,
terwijl ik weet: jij was bereid.
Ik zal je missen, majesteit!*

A. Nijzink-van 't Slot
Zeist, 6 maart 1990

Aktueel

Stormschade onder monumenten valt mee

Vele honderden bomen moesten er in januari en februari aan geloven toen de hevige stormen over ons land trokken. In die tijd was het bestand van monumentale bomen ongeveer afgerond en werd op het secretariaat gewerkt aan het voltooiën van het materiaal voor de bekendmaking. In eerste instantie werd er voor gevreesd dat ook de geregistreerde monumenten een gevoelige klap hadden gekregen.

Om dit te weten te komen werd besloten alle inventarisatiemedewerkers te vragen om in hun gebied na te gaan of de monumenten schade hadden opgelopen. In de weken daarna kwamen wel berichten binnen van bomen die waren verdwenen, maar het merendeel betrof geen schormschade-gevallen. De meeste bomen die niet meer bestonden waren verdwenen als gevolg van stadsuitbreidingen, wegenaanleg of gewoon vanwege ouderdom.

De dikste populier

De schade viel dus gelukkig mee. Wel bezweek de dikste populier van ons land, tijdens de laatste zware storm in de nacht van 25 op 26 februari. De boom stond bij Nederhemert, had een omtrek op 1,3 meter boven de grond van ruim 7,5 meter (doorsnede 2,4 meter) en was ongeveer 150 jaar oud.

Bij nadere inspectie van de stamvoetresten bleek dat nog slechts een derde van de stamomtrek uit goed hout bestond. De rest was ver-

rot. De eerdere stormen hebben de boom op de proef gesteld en toen was waarschijnlijk de stabiliteit van deze vrij in het veld staande

populier al te ver aangetast.

De dikste populier in Nederland staat nu bij Heemstede en heeft een omtrek van 6,7 meter.

F.R.M.

*Stamresten van de 'dikste' populier van Nederland
Foto: Leon van Schöll*

Statenleden bieden Bomenstichting lindeboom aan

Op 12 maart j.l. bracht de V.V.D.-statenfractie van de provincie Drenthe een werkbezoek aan de stad Meppel.

Van de raadsfractie van deze partij kreeg ik een uitnodiging om een inleiding te houden voor dit gezelschap over de doelstelling en het werk van de Bomenstichting.

Als kontaktpersoon ben ik meermalen met de wethouder en raadsleden in contact geweest over boomzaken. Met deze raadsfractie heeft de wethouder ervoor geijverd dat een nog 130 bomen tellende eikenlaan een herstelbeurt heeft ondergaan en nu weer het aantal van ongeveer 175 bomen telt.

Deze 140 jaar oude laan biedt toegang tot de stad Meppel en stamt nog uit de tijd dat de toegang liep via de oude Zuiderzeestraatweg, door Staphorst en Meppel naar Leeuwarden en Groningen.

Het herstel van deze laan en het werk van de Bomenstichting had de volle aandacht van de dames en heren van de statenfractie. Veel waardering was er voor het inventarisatieproject. Ook het feit dat Meppel na de inventarisatie blijkt te beschikken over 150, door de Bomenstichting als waardevol aangemerkte bomen, verdeeld over enkele objecten, werd als bijzonder positief ervaren.

Als blijk van waardering voor het vele werk dat voor een belangrijk deel door vrijwilligers is uit-

gevoerd, bood de fractievoorzitter de Bomenstichting een fraaie lindeboom aan.

De Bomenstichting heeft de wethouder verzocht, deze boom een mooie plaats ergens in Meppel te geven.

Ook de pers besteedde ruim aandacht aan deze belangstelling van de zijde van de plaatselijke en provinciale politiek voor bomen in het bijzonder, en groen en een leefbaarder milieu in het algemeen.

*P. Nugter
kontaktpersoon Bomenstichting*

*De voorzitter van de V.V.D. statenfractie biedt kontaktpersoon Nugter van de Bomenstichting een lindeboom aan.
foto: Gerrit Russchen*

Vragen

Kunnen bomen die met de laatste stormen zijn scheefgewaaid weer rechtop worden gezet en hoe kan je dat het beste doen?

Afhankelijk van de grootte van de boom kunt u proberen hem recht te trekken, eventueel met een lier. U moet hem daarna dan wel vastzetten tot de wortels voldoende zijn gegroeid om zelf de boom weer te kunnen verankeren. In het gunstigste geval gaan er toch twee groeiseizoenen overheen, voordat dit het geval is.

Om de boom vast te zetten heeft u een stuk stevig touw, een fietsband en een paaltje nodig. Het stuk fietsband dient om te zorgen dat het touw niet in de bast snijdt. Zie verder de tekening.

Tijdens het omwaaien zijn er vrijwel zeker wortels beschadigd en het is bijna onvermijdelijk, dat er bij het recht zetten opnieuw wortels zullen scheuren en afknappen aan de andere kant van de wortelkluut. Dat kan vocht- en voedseltekort geven in de kroon. Met de volgende maatregelen kunt u dit opvangen:

- de boom wat opsnoeien (onderste takken bij de stam afzagen om daarmee het kroonvolume weer in evenwicht te brengen met het wortelstelsel);
- de wortelgroei stimuleren door goed verteerde compost in de grond te werken (uiteraard zonder de wortels te beschadigen);
- één maal per week een paar emmers water geven, als het langer dan een week niet regent;
- bij droog weer de boom iedere dag even douchen.

M.t.C.

Agenda

12 mei

Donateursdag Bomenstichting
Vanwege de grote belangstelling voor de na-jaarsexcursie wordt het programma dit voorjaar herhaald.

Plaats: Kasteel Oudaen te Utrecht

Inlichtingen: Bomenstichting - 030 - 33 13 28

Zie ook bijgesloten convocatie in dit nummer

24 mei, 3 en 4 juni

Openstelling tuinen de Wiersse

Plaats: Aan de rijksweg Vorden - Ruurlo, ter hoogte van kilometerpaal 16,7

Openingstijden: 10.00 - 18.00 uur

Toegangspreis: f 5,- p.p., kinderen tot 6 jaar gratis

9 juni

Bomenadoptie in de provincie Groningen door de Bomenstichting

Nabij Haren wordt een Rode Beuk geadopteerd en verzorgd door leden van Kring Praktiserende Boomverzorgers.

Inlichtingen: secretariaat Bomenstichting

20 t/m 22 september

Bomenreis

Meerdaagse reis voor donateurs van de Bomenstichting naar boomobjecten in Nederland en West-Duitsland.

27 t/m 29 september

Manifestatie voor de bosbouw en groenvoorziening

Plaats: Park Berg en Bos te Apeldoorn

8 t/m 11 oktober

Beurs Groen '90

Vakbeurs voor Tuin, Park en Recreatie

Plaats: Jaarbeurs te Utrecht

Uitgave Bomen & ... folders in het tweede halfjaar

Het is gebruikelijk dat de folder Bomen & ... drie keer per jaar om het andere nummer vanaf januari/februari in Bomennieuws verschijnt. Dit jaar wijken we echter af van deze traditie en zullen de folders in het tweede halfjaar, dus vanaf Bomennieuws nummer vier, uitkomen. De onderwerpen die op het programma staan, zijn: compostering van boombladeren, waardebeoordeling volgens methode Raad en een opsomming van boomfeiten: m² bladoppervlak per boom, hoeveelheid verdamping, gemiddelde wortellengte enz.

Adverteren
in het

bomennieuws

Vraag vrijblijvend het tarievenoverzicht bij de
Bomenstichting, 030 - 33 13 28

De Halmen 10
7383 BG Voorst
Telefoon 05758 - 1588

VAN DAM BOOMVERZORGING

SNOEIEN MET HOOGWERKER OF KLIMTECHNIEK
BOOMCHIRURGIE/GROEI-TOORNISSEN/AFBOUW EN
VELLING VAN BOMEN / ADVIES EN INVENTARISATIE

BOOMVERZORGING

GEWOON JE WERK DOEN,
AL MEER DAN 30 JAAR.

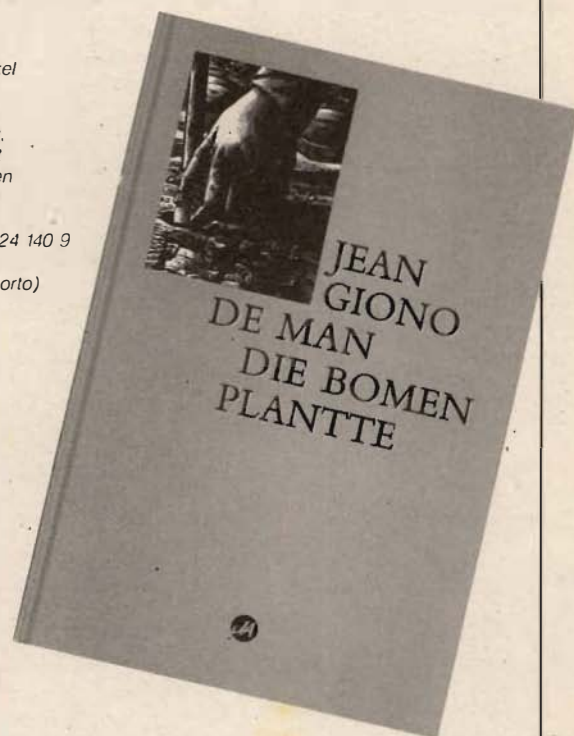
LANDSCHAPSWERK HEYMAN

8330 AB Steenwijk - Postbus 61 - Telefoon 05210 - 14105
7670 AD Vriezenveen - Postbus 162 - Telefoon 05499-61020

De man die bomen plantte

Jean Giono

uitgave
Jan van Arkel
Utrecht
gebonden,
44 pagina's,
21 zwart/wit
afbeeldingen
formaat
16 x 23 cm
ISBN 90 6224 140 9
f 19.90
(prijs incl. porto)

f 19.90

De man die bomen plantte is het verhaal van Elzéard Bouffier, die zich na het verlies van zijn gezin terugtrekt in een afgelegen en verlaten deel van de Provence met wat schapen en een hond. Daar zet hij zich aan zijn levenswerk; het planten van honderdduizenden eikels. Terwijl de jaren vorderen, komt het land weer tot leven. Mensen keren terug - vol levenslust, verwachting en blijdschap.

STADSBOMEN VAN ACER TOT ZELKOVA

IR. T.J.M. JANSON

Geheel herziene derde druk aangevuld met:

- winterkenmerken
- zuurtegraad tolerantie
- overzicht drachtbomen

Uitgave: Bomenstichting en Praktijkschool-Arnhem
286 bladzijden, zwart/wit foto's en tekeningen
ISBN 90 7040504 0

prijs: f 29,- (exclusief f 6,- verzendkosten)

Te bestellen bij de Bomenstichting door f 35,- over te
maken op giro 2108755 t.n.v. Bomenstichting,
Utrecht o.v.v. Stadsbomen van A-Z

Pius Floris

BOOMVERZORGING

Baarzenstraat 17
5262 GD Vught
073 - 56 72 35

VOOR EEN FLORISSANT BOMENBESTAND

ton van den oever bv

boomkwekerijen

Bomen

gangbare sortiment uit de volle grond
nieuwe introducties
cultuurvariëteiten op eigen wortel!
Ton-Bomen

Levering door hele land:

bomen
bosplantsoen
heesters
coniferen
rozen
vaste planten

Rijksweg 13, 5076 PB Haaren (NB.)
tel. 04117 - 1771/1535
telefax 04117 - 1585

Europaweg 18-20, 7742 PN Coevorden
tel. 05240 - 17280
telefax 05240 - 16099

DE NATIONALE BOMENBANK

Een boom: voor de meeste mensen het herkenbaarste stukje groen;
een stukje natuur in de stad: daar doet u toch álles aan!
De Nationale Bomenbank helpt u daarbij.....

SNOEIEN HOOGWERKER

Op eenzame hoogte

Zelfs daar probleemloos snoeien met
onze zelfrijdende hoogwerker.
Goed snoeien is vakwerk;
de Bomenbank heeft er de mensen
én de machines voor.
Ook voor die éne boom.

NATIONALE BOMENBANK BV
TEL. 01840 - 33432
POSTBUS 37 - 3360 AA SLIEDRECHT

UW BOMEN ZIJN HET WAARD